

ارزیابی وجود شناختی برج میلاد

تحلیل هویت وجودی برج میلاد از وجوه مختلف قابل بررسی می‌باشد ولی با این حال هویت ایجابی و ایجادیی برج میلاد حول سه رویکرد با مفاهیم کلان وجهی است و اگر چه این مفاهیم در هنگام برنامه ریختی برج میلاد در نظر "اتاق فکر چرائی" این کلان برج در بین کارشناسان مطرح بود، اما به واقع پر رنگ ترین وجه برای ساخت این برج کپی برداری از دیگر برج های مشابه در جهان برای بهره گیری راهبردی در زمینه های ارتباطات و اتصالات بی سیمی در سطح فراگستر کلان شهر تهران بوده است و امروز بر این مبنا می‌باشد که برج میلاد با هزینه‌ای حجیم در بستری از رقابت شاید بی حاصل با دیگر کشورها بالا رفته است اما به هر صورت در تحلیل کلان سه رویکرد مهم برای ساخت برج میلاد پیش بینی شده است که به ترتیب اهمیت با صورت ذیل دسته بندی می‌گردند:

- استفاده تجهیزاتی و مخابراتی
- نمادی برای زیبایی شهر تهران
- جاذبه توریستی و تفریحی

از آن جهت که تا به حال مطالب زیادی در مورد مفاهیم چرائی و چگونگی ایجاد برج میلاد نوشته شده و اطلاعات زیاد و کاملی در مورد برج در کانال های رسانه‌ای موجود می‌باشد، لذا در این نوشته از دوباره نویسی و ارائه مطالب تکراری خودداری می‌گردد. بدان دلیل که نکته جوهری این نوشته پرداختن به "مفهوم بنیادی چرائی و بازخور آن" می‌باشد، بنابر این مباحث مطالعاتی در این نوشتار را بر روی مبانی زیبا شناختی، تحلیل هزینه-عقلانیت و نقش ساختاری برج میلاد در کلان شهر تهران قرار می‌دهد و در ارزیابی ماهیت نقش و انتفاع برج میلاد از اطلاعات موجود در جامعه نظریات کارشناسی بهره برده و تبیین و تفسیر نظری را ارائه می‌نماید.

در این میان اینکه چرا به ضرورت ایجاد برج میلاد در شهر تهران رسیدیم مقوله بسیار با اهمیتی است که لازم به بررسی و مطالعه عمیق آن می‌باشد. قاعده کلی در ساخت و تولید هر چیزی آن است که ببینیم چه اهدافی را در نظر داریم و دیگر آنکه آیا مدل اختیاری ما را به منظور و مقصود می‌رساند یا خیر؟ بر این مبنا برای ریخت "استراتژی سازه برج میلاد" با هویت رافع نیازهای عمومی و قدم گذاری در راه توسعه و رشد شهر تهران، گام های مطالعاتی متوالی زیر غیر قابل اجتناب هستند و لازم است در تئوری ساخت سازه برج میلاد و هویت های انتفاعی آن مد نظر قرار گیرند:

- مطالعه در خصوص مشکلات بستری و نیازمندی ها (نیاز سنجی)
- بررسی اهداف و خواسته ها در چشم انداز توسعه شهری (هدف سنجی)
- مطالعه برآوردی کاربری استراتژی ها برای رسیدن به اهداف (راه سنجی)
- مطالعه تشریحی در مورد مدل ها و ابزارها برای حصول به اهداف (ابزار سنجی)

- برج میلاد غایت مدل ابزاری برای تامین اهداف و نیازهای آینده است (نتیجه سنجی)

البته برای آنکه به علت اولیه و دلیل اصلی ساخت برج میلاد پرداخته گردد، بهتر است اشاره گردد که این طرح به زمان قبل از انقلاب بر می‌گردد. به هنگام حاکمیت رژیم پهلوی در ایران قرار بود تا یادمانی کلان - گسترده با نام شهستان پهلوی در تپه های عباس آباد ایجاد گردد. این پروژه شامل مجموعه‌ای از کاربری های سیاسی (تجمع سفارت کشورها) ، اداری ، خدماتی ، فرهنگی ، تجارت جهانی ، فروشگاه ها ، تالارها با ترکیبی از وسائط مختلف حمل و نقل شهری پیش بینی شده بود. قرار بود در این مجتمع کلان میدانی مرکزی با اسم شاه و ملت با پارک های بزرگ تعبیه گردد و مراسم و آئین های ملی - میهنی با رویکردهای تفریحی و حماسی در آنجا برگزار گردند. اما با وقوع انقلاب اسلامی در ایران این پروژه کلان بی نتیجه ماند؛ ولی کماکان هاله‌ای از این طرح به پس از انقلاب منتقل گردید. اینک فضای سبز و مصلی بزرگ تهران در محل مزبور بازتابی از طرح مذکور می‌باشند. اما پس از انقلاب کماکان بنابر نیازهای تهران - کشوری و لزوم سامان سازی امور مختلف و متعدد در زمینه های مخابراتی ابعادی ، مولتی رسانه و هواشناسی در یک سامانه ادغام شده و تجمیع یافته، تصمیم به راه اندازی سازه‌ای با نام برج میلاد گرفته شد. امروز با پایان یافتن ساخت برج میلاد و برآوردهای حداکثری از این سازه، کارشناسان مدیریت شهری کارکردهای چند منظوره این برج را به شرح زیر عنوان نموده‌اند:

- کنترل و سامان یابی امور ترافیک شهری تهران
- بهینه نمودن و گسترش شبکه های بی سیم و پی‌جو در سطح تهران
- دستیابی به سامانه مناسب در زمینه هواشناسی و دیگر امور مربوط به آن
- ایجاد بسترهای کلان فرهنگی ایرانی و جزء فرهنگی شهر تهران (موزه سکه ، موزه مشاهیر ایران)
- بهینه‌سازی و ایجاد زیرساخت مناسب برای پوشش رادیو و تلویزیونی (البته این موضوع به قبل از انقلاب بر می‌گردد)

- ایجاد پایانه‌ای برای جاذبه های توریستی و فضای گردشگری با هدف سرگرمی در اوقات فراغت مردم و برقراری زمینه های تجاری در جهت کاهش بی کاری (رستوران گردان ، رستوران ویژه ، رستوران سنتی ، سکوی دید باز و بسته ، واحدهای تجاری ، پارک دولفین‌ها ، پیست دوچرخه سواری ، پینت بال ، سینمای شش بعدی ، سینما ، فضاهای نمایشگاهی ، مرکز همایش‌های بین‌المللی با ۱۵ سالن مختلف)

پر واضح است که امور فوق از نیازهای اساسی در حوزه های زیست عمومی در هر جامعه هستند و ضمن اینکه از اصول اساسی و نیازی در مدیریت شهری در جهان امروز می‌باشند، اما باید فکر نمود که به واقع برج میلاد رافع نیازها بوده و در فرایندهای سنجشی که در فرازهای بالاتر ذکر شد نتیجه ساز و مفید بوده است یا خیر؟ به طور کلی کارشناسان شهری و برخی دیگر از صاحب نظران، برج میلاد را در راستای برنامه های نیاز سنجی شده می‌بینند و در این راستا دو حوزه کاربردی متفاوت برای برج میلاد ترسیم می‌کنند. دو حوزه کاربری برج میلاد یکی یکپارچه نمودن عملیات برخی امور عمومی شهری و دیگری ایجاد فضای تجاری ، فرهنگی ، سرگرمی و شاداب نمائی در محیطی چند منظوره است. البته در فراگردهای "مدیریت" در جهان امروز، همپارچه نمائی و تجمیع کردن فراگردهای همگرا و همسا در کانال های یک گرا و ترکیبی اصلی اساسی و بایسته است. این اقدامات ضمن ایجاد سهولت و سرعت در عملیات شهری، باعث می‌گردند مدیریت هزینه ها به خوبی پیاده گردد و از هرز روی منابع و زمان اجتناب گردد. یعنی اینکه اگر پایانه‌ای ساخته گردد که هم قابلیت و

ظرفیت همسان سازی فراگردهای عملیاتی را در یک سامانه یکپارچه جمع شده داشته باشد و هم اینکه فضای برای شاداب سازی و سرگرم نمودن برپا نماید، بسیار خوب و بجا می‌باشد و از این نگاه شاید برج میلاد سازه‌ای مناسب بنظر برسد. اما به واقع اینکه این کارامدی در ماهیت برج میلاد مشاهده می‌گردد یا خیر و اینکه آیا برج میلاد از این راستی آزمائی سربلند خارج شده یا خیر، موضوع اصلی در این نوشته می‌باشند.

گفته می‌شود که پس از اتمام ساخت برج میلاد، چند کارشناس ژاپنی برای بازدید دعوت می‌گردند. کارشناسان ژاپنی در موقع بازدید، از علت و چرایی برج میلاد پرسش می‌کنند. کارشناسان ایرانی نیز در پاسخ، ضرورت های فراگستری و امنیت مخابراتی و رسانه‌ای را مطرح می‌کنند. اما کارشناسان ژاپنی با وجود رشته کوه البرز و ارتفاعات بلند آن، هویت وجودی برج میلاد را ضروری نپنداشته و در عین حال عدم بهره از شفت بتنی برج میلاد که به اندازه یک ساختمان ۱۰۵ طبقه با قطر ۶۰ متر فضا دارد، باعث تعجب مضاعف آنان گردید. البته برخی کارشناسان و نمایندگان مجلس در دفاع از پروژه برج میلاد اظهار نظر ژاپنی ها و دیگران را عبث دانسته و برج میلاد را در راستای نیاز شهر تهران مطرح نموده‌اند. اینکه هزینه برج میلاد با توجه به نظر منتقدان ۵۰۰ میلیون دلار و بنابر نظر مدافعان ۱۰۰ میلیون دلار هزینه داشته خیلی مهم نیست. چرا که در کشورمان عادت نموده‌ایم که هزینه های بیهوده بر مردم تحمیل گردد و هیچ پاسخی گوئی در بین نباشد. اینکه برج میلاد چند درصد بازدهی داشته، باز هم مهم نیست. چرا که بازهم در کشورمان به بیهوده سازی (سازه های بی ارزش یا کم ارزش) عادت کرده‌ایم. برای مثال در همین حوزه مخابرات به پدیده زشت و ناموزون آنتن های درون شهری بر روی بام ساختمان ها روبرو می‌باشیم. در جای جای کلان شهر تهران آنتن ها و دکل های ایستا و مهاری زیادی را می‌بینیم که بر روی آنان دیش نصب گردیده و چهره بسیار زشتی را برای تهران رقم زده‌اند. این آنتن ها عناصر ناموزنی در ترکیب ساختاری شهر بوده و به نازیبائی ذاتی شهر تهران ضربه سنگینی زده‌اند. با آنکه شهر تهران ترکیب ناموزون و نامتجانسی در همه زمینه ها دارد و شهر تهران اصلا زیبا نیست، با این حال آنتن های بر روی بام ها به این نازیبائی و نامتجانسی تهران افزوده‌اند. ما در عصری زندگی می‌کنیم که ماهواره ها و وظائف و نقش های بنیادی در امان های زیست دارند. بنابر این با وجود این همه آنتن های بیهوده بر روی بام ها که مغایر با حضور تکنولوژی ماهواره در عصر فعلی هستند، شاهد تاثیرات مخربی از منظر بهداشت محیط و زیبا نمائی در تهران می‌باشیم. شوربختانه این آنتن ها ضمن تاثیرات ناسالم بر روی روان و جسم مردم، شهر تهران را زشت نموده و با حضور آنان است که تهران از منظر زشت بودن در دنیا بی بدیل گشته است. در موازات همین موضوع، هر چند برج میلاد از نگاه زیبا شناختی عنصر نامطلوبی بنظر نمی‌رسد، ولی با توجه به تعاریف فوق، از منظر کارکرد مخابراتی کم/بی فایده و بی نتیجه به نظر می‌رسد. به همین دلیل به یقین پروژه برج میلاد ذاتا مطلوبیتی ایجاد ننموده و در ماهیت مدیریت نتیجه گرا و عقلائی نمی‌گنجد. برای آنکه موضوع بهتر تفهیم گردد اشاره می‌شود که قبلا گفتیم پروژه برج میلاد را از سه باب:

- تحلیل عقلانیت در هزینه

- تبیین هویت ساختاری

- تفسیر زیبا شناختی

مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهیم. بر این مبنا پروژه ساخت برج میلاد و هویت وجودی آن را از سه منظر فوق به صورت اختصار تبیین و تفسیر می‌نمایم.

تحلیل عقلانیت در هزینه

بیان شد که هزینه برج میلاد به گفته منتقدان ۵۰۰ میلیون دلار و به نظر مدافعان کمی بیش از ۱۰۰ میلیون دلار بوده است. در جامعه دموکراتیک و پاسخ گو، مسئولین در قبال یک دلار نیز مسئول می‌باشند و باید در برابر هزینه های از جیب مردم و بودجه عمومی پاسخ گو باشند. اما همانطور که مشخص است هزینه واقعی برج میلاد به مردم معرفی نشده و بازار شایعات نیز مثل همیشه و در همه پروژه ها برجا و داغ است و مردم به عنوان مالک اصلی منابع میهنی (ولی نعمت به تعبیر امام خمینی) اصلاً در جریان هزینه ها قرار نمی‌گیرند. از بعد و نگاهی دیگر هویت ایجادى برج میلاد زیر سوال است. چرا برج میلاد بنا شد؟ آیا الزام قطعی داشت؟ آیا مشکلات را رفع نمود؟ در قبال هزینه های مالی بازتابی اثر بخشی داشته است؟ با وجودی که در عصر ماهواره های مختلف زندگی می‌کنیم و ماهواره ها همه ابعاد تکنولوژی زیست را پوشش می‌دهند و ماهوار ها در ریزترین امور ارسال امواج دخالت داشته و با کمترین هزینه بزرگترین اثر را بر جا می‌گذارند و با وجود کوه های البرز، چرا برج میلاد ساخته می‌گردد؟ اگر بنا بر استفاده های دیگر مانند سرگرمی و امور تفریحی نیز باشد، مسلماً با هزینه های بسیار اندک می‌توان بزرگترین سازه های هیجان و شادابی را در شهر برقرار نمود. حتی برای بنای نماد در شهر تهران نیز می‌توان با دیگر طرح های بومی و شکیل و با هزینه های بسیار کمتر به منظور و نتیجه رسید. ضمن اینکه برج آزادی نیز می‌تواند به عنوان نماد تهران معرفی گردد. چرا که باید بدانیم نماد شهری و بومی در بلندی سازه نیست، بلکه در شاخص بودن بر مبنای ویژگی های بومی است. و اگر ارتفاع نیز نماد شرط توسعه و رشد شهری بود، قطعاً امروز بلندترین سازه ها مربوط به کشورهای توسعه یافته اروپائی و آمریکا و غیره بود. ولی می‌دانیم به جز چند مورد استثنائی در کانادا و ژاپن، امروز بلندترین سازه ها مربوط به کشورهای آسیائی و چند کشور توسعه نیافته است. در هر حال با توجه به مفاهیم فوق در مقوله "هزینه سازی و مدیریت هزینه ها" در ایران می‌توان گفت که معمولاً عقلانیتی در پس مدیریت هزینه ها در پروژه ها نیست و مدیران شهری - کشوری در برنامه های بی/کم اثر و بی نتیجه هزینه سازی های کلان می‌کنند. حال آنکه مسلماً در بیشتر امور امکان بهره برداری بهینه با کمترین هزینه ها مقدور است. اما شوربختانه مدیران کشوری کمتر فکر می‌کنند و بیشتر هزینه می‌کنند.

تبیین هویت ساختاری

برای ساخت و ایجاد برج میلاد رویکردهای صنعتی در زمینه های مخابراتی و رسانه‌ای و هواشناسی، تفریحی و سرگرمی، نماد شهری و در انتها جاذبه توریستی تعریف شده است. در فرازهای قبلی دو مورد استفاده صنعتی و نماد شهری در هویت برج زیر سوال رفت و گفته شد که ظاهراً عقلانیت منطقی در لوای ساخت آن هویدا نمی‌گردد. با وجود آثار و ابنیه مختلف در کشور که بیشتر به عقبه تمدنی کشور پیوند دارند، کمتر برنامه جذب توریست داریم و می‌دانیم که به دلیل وضعیت کشور، توریست ها رغبت مناسبی برای بازدید از آثار توریستی ندارند. پس چگونه است که برای برج میلاد ماهیت توریستی نقش گذاری می‌گردد؟ سازه های تفریحی و سرگرمی نیز در جامعه ایران بسیار اندکند و به موازات رشد جمعیت در کشور شاهد رشد در مبانی تفریح و نشاط نبوده‌ایم و مردم کمتر جایی را برای تفریح و شادابی و نشاط یافت می‌کنند. به صورتی که می‌توان به استناد نظر کارشناسان و صاحب نظران حوزه روان شناسی اجتماعی با قاطعیت گفت که جامعه ایران شاداب نیست و افسردگی با درصد بالائی در کشور پراکنده است. بر این اساس بنظر می‌رسد که برج میلاد در قالب رویکردهای مطرح شده هویت ارزش گرایانه نداشته و طراحی وجودی آن انطباقی با انتفاع همه وجهی ندارد.

تفسیر زیبا شناختی

زیبائی عنصری نیازی برای انسان است و انسان ها با وجود زیبایی است که بهتر و شاداب تر زندگی می کنند. زیبا ساختی عنصر ثانویه بعد از زیبا شناختی بوده و آدمی مایل است سازه های زیبا و شکیل را برای خویش و زندگی خود بیافریند. هر چند زیبایی بعدی است که در روح و روان آدمی ریشه و اثر دارد؛ ولی به هر روی مقوله ای است که در ساخت جامعه و جامعه شناختی نیز نفوذ اساسی دارد. انسان ها دوست دارند عناصر زیست را زیبا ببینند و با عناصر زیبا زیست نمایند. اگر چه خیابان خیابان است، اگر چه لباس لباس است، اگر چه قیافه قیافه است و اگر چه شهر شهر است، ولی هر چه عناصر زیباتر باشند نمود و بازخور بهتری داشته و نظر آدمی را بهتر جلب می کنند. و آدمی با زیبایی پیرامون است که به آرامش روان می رسد و نشاط و شادابی را در می یابد. بعدی از رفاه اجتماعی نیز پیوند ناگسستنی با قضایای زیبایی و شادابی جامعه داشته و شادابی و نشاط اجتماعی از زیبایی بر می خیزند. همین زیبایی و نشاط و شادی اجتماعی - فردی نشانه هائی از رفاه اجتماعی و مقبولیت نظام زیست بوده و رضایتمندی آدمی را باعث می گردند. بر این اساس نشانه های زیبا در جامعه و ساخت آرایه های زیبا در جامعه، اصلی نیازی و از الزامات هر جامعه بشری هستند. با وجودی که شهر تهران از بعد زیبایی و زیبا ساختی بسیار رنج می برد و مظاهر زیبایی در تهران دچار لطامات سنگینی شده اند، بنابر این یک سازه زیبا با هزینه های بسیار بالا تاثیری اثر بخش در بستر زیست نداشته و با مقوله عقلانیت در هزینه بشدت تخالف دارد. البته لازم به اشاره است که اصولاً ماهیت فکر در نظام سیاسی ایران تباین آشکاری با هویت زیبا سازی و شادابی اجتماعی داشته و "زیبا نگاری جوهری" را در ابعاد زیست بر نمی تابد. البته این موضوع دقیقاً ارادی نبوده و از آن جهت است که ماهیت واقعی و حقیقی زیبا شناختی را در تفکر هستی شناختی درک ننموده و در راهکار و روش گذاری زیبا سازی، دست به اقداماتی غیر اثربخش و نامفید و خارج از ماهیت زیباشناسی کلان نگاری زده و مثلاً در این مورد پای در ایجاد عناصر تک نگار در زیبا سازی می گذارد (مثلاً برج میلاد). حال آنکه زیبایی اجتماعی و زیبا سازی نشاط انگیز اجتماعی در فراگردهای هم گرا و همپارچه و در کلیتی هماهنگ و هارمونیک در تمامی اجزا و در شبکه ای همگون و سراسری ایجاد می گردند. تهران آنقدر زشت و بد ترکیب است که نتوان با برج میلاد (صرفاً)، زیبایی را بر آن مترتب نمود/دید.

احمد علینقی - ۱۳۹۳/۰۹/۰۶